VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

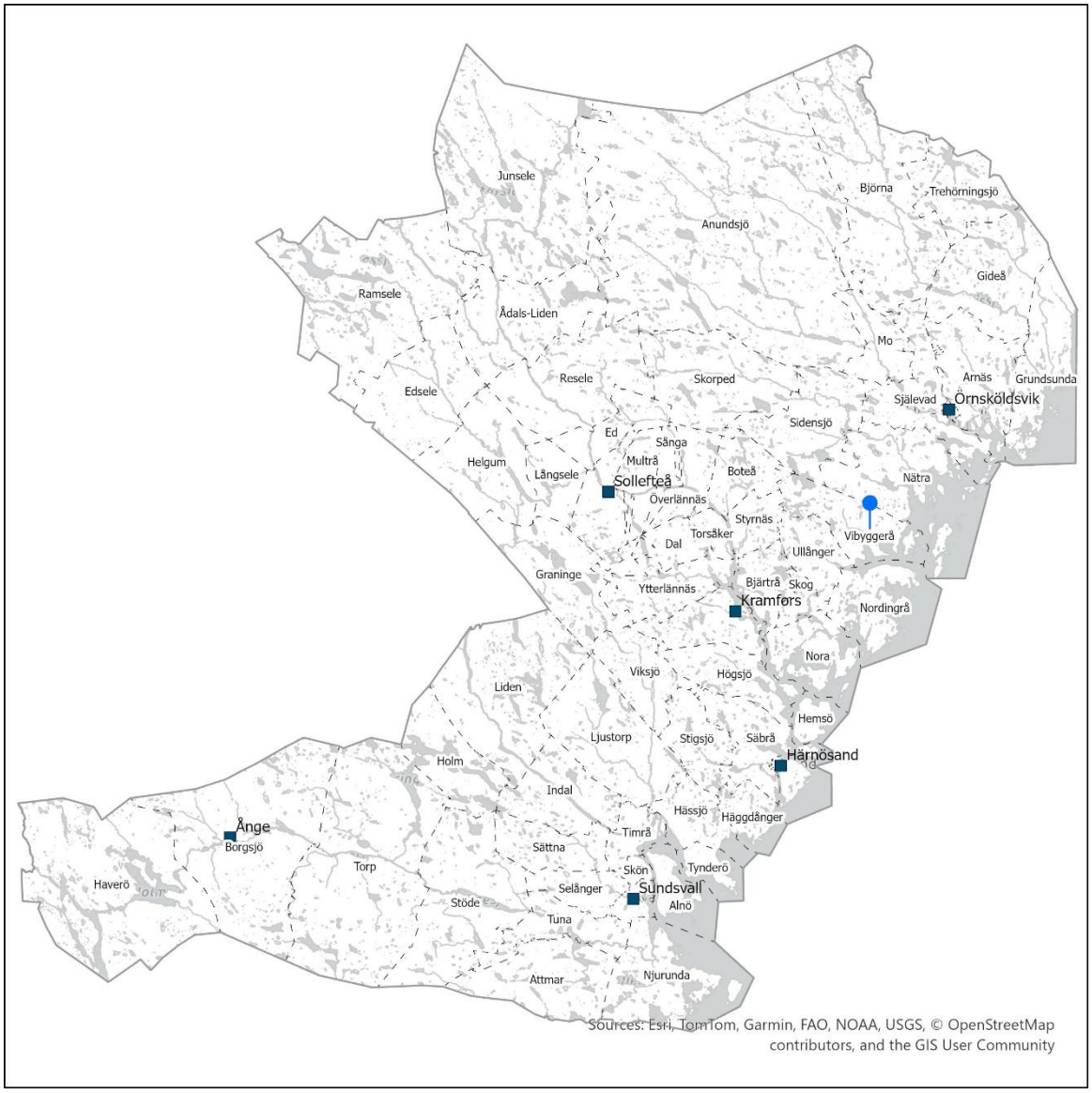
Arkeologisk utredning etapp 2 i Veån vid Skulebergets fot, 2026

Vibyggerå-Berg 1:8, Vibyggerå socken, Kramfors kommun, Ångermanland, Västernorrlands län

Rapport 2026:10

Thomas Larsson

Arkeologisk utredning etapp 2 i Veån vid Skulebergets fot, 2026

Rapport nr: 2026:10 Västernorrlands museum
Framsidesbild: Översiktsbild av norra utredningsområdet sett från sydväst

Västernorrlands museum
Murbergsvägen 31
871 50 Härnösand
www.vnmuseum.se
ISSN 2000-0111

© 2026 Västernorrlands museum, Härnösand.
Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY
Kartor: Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, I2018/00090, © Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister (KMR)
Maps throughout this report were created using ArcGIS® software by Esri. ArcGIS® and ArcMap™ are the intellectual property of Esri and are used herein under license. Copyright © Esri. All rights reserved. For more information about Esri® software, please visit www.esri.com.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Bakgrund 2
Syfte 2
Metod 3
Natur- och fornlämningsmiljö 4
Tidigare undersökningar 6
Redovisning av arbetet 7
  Norra utredningsområdet 7
  Södra utredningsområdet 11
Tolkning och diskussion 13
Rekommendation 13
Tekniska och administrativa uppgifter 14
  Arkivhandlingar 14
Referenser 15
Bilaga 1. Schaktbeskrivning 16
Bilaga 2. Fotolista 17

Sammanfattning

Med anledning av Trafikverkets planerade temporära omledning av E4:an i samband med anläggandet av en viltpassage och byte av bron över Veån har Västernorrlands museum utfört en steg 2-utredning. Tidigare under hösten 2025 genomförde museet en etapp 1-utredning varvid två intressanta ytor för steg 2-utredning identifierades. Ytornas höjd över havet samt topografiska utformning kunde innebära att boplatser eller aktivitetsytor från yngre bronsålder eller från äldre järnålder kunde förekomma inom utredningsområdena.

Steg 2-utredningen genomfördes genom anläggandet av totalt 12 handgrävda provrutor i norra UO. Södra UO undersöktes okulärt och med jordsond då ytan bedömdes vara så liten att anläggandet av provrutor var överflödigt. Inga fornlämningar eller fynd påträffades och Västernorrlands museum rekommenderar inga ytterligare åtgärder i området.

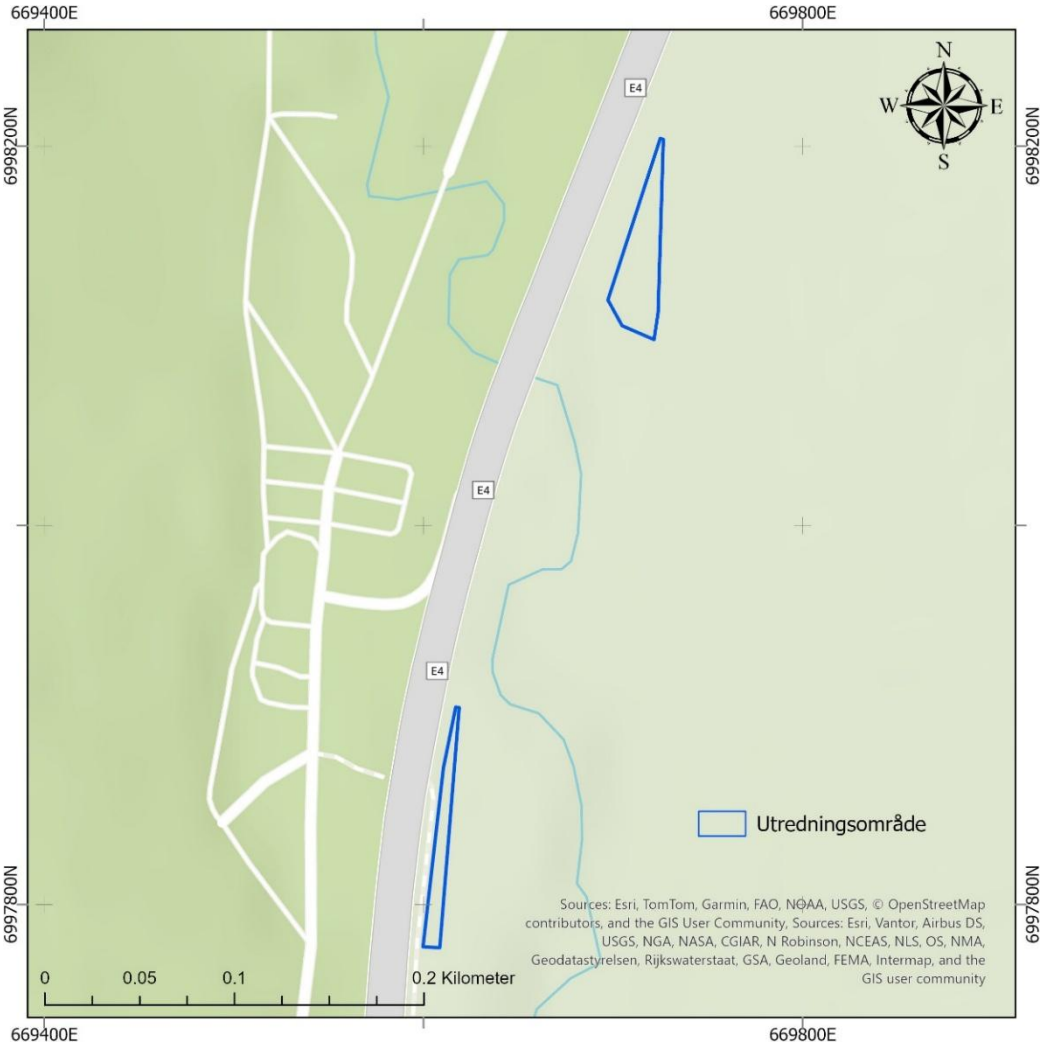
Bakgrund

Med anledning av Trafikverkets planer på att anlägga viltpassage och byte av bron över Veån där E4:an tillfälligt ska ledas om har Västernorrlands museum utfört en steg 2-utredning (länsstyrelsens beslut 2 kap 11§ Kulturmiljölagen 1988:950). Tidigare under 2025 genomförde Västernorrlands museum en steg 1-utredning, varvid två mindre ytor identifierades som intressant för steg 2-utredning. Bedömningen bygger på att ytornas placering i antal höjdmeter över havet medförde möjliga kustnära aktivitetsytor från brons- och järnålder. Dessa ytor minskades ytterligare av Trafikverket då omledningens omfattning enbart skulle påverka de västliga delarna av de föreslagna ytorna för steg 2-utredningen.

Syfte

Utredningens syfte är att klargöra huruvida några hittills okända fornlämningar förekommer inom det planerade omledningsområdet. Resultatet av utredningen skall kunna användas som planeringsunderlag för Trafikverket samt Länsstyrelsen och som beslutsunderlag inför eventuella fortsatta åtgärder.

Utredningens målgrupp är Trafikverket och Länsstyrelsen.

Figur 1. Översiktskarta av utredningsområdena.

Metod

Utredningens genomfördes den 22 juni 2026 på två ytor, som kommer att kallas för norra och södra UO. Metoden anpassades utefter miljön och storleken på respektive UO. Schaktning med grävmaskin valdes bort då det skulle krävt avverkning av skogen under fåglarnas häckningssäsong. Dessutom var storleken på båda UO minimal och det bedömdes vara görbart genom handgrävande av 0,5 x 0,5 m stora provrutor. Provrutorna placerades ut baserat på hur terrängen tillät handgrävning och för att undvika rödlistade växter. Provrutorna torvades av med spade och grävdes ned till orörd nivå med spade och skärslev. Provrutorna dokumenterades innan, under och efter utgrävning med fotografier och mättes in med RTK-GPS.

Södra UO var smalt och begränsades av cykelväg i väster och provrutor ansågs vara överflödigt. Ytan undersöktes okulärt och med frekvent användande av jordsond för att eventuellt se kol och andra spår från eventuella förhistoriska anläggningar.

Figur 2. Arbetsbild inför grävandet av provruta 12. Foto från väst.

Natur- och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet löper längs E4 mellan Skuleberget i väster och Getsvedjeberget i öster. Utredningsområdet utgörs av två platåer separerade av Veån med tillhörande dalgång. Södra UO är beläget ca 30 m.ö.h. och norra UO är beläget ca 40 m.ö.h. Enligt SGU:s jordartskarta består jordarten i båda utredningsområdena av postglacial sand. Norra UO blev fritt från vatten ca 1450 f.Kr. och södra UO ca 550 f.Kr., vilket motsvarar strandlinjen från bronsåldern till äldre järnåldern. I båda fallen utgjorde områdena en strandlinje för Norrfjärden, som idag ligger ca 500 m öster om södra UO.

Norra UO utgjorde en flack granplantering med en tät ungskog med inslag av skogspartier med lövsly och björk. Ytan var delvis sank och lite kuperad. Det södra UO bestod av gles äldre granskog och var mer gräsbevuxet i undervegetationen beläget på en torr och flack platå.

Fornlämningsmiljön omkring Skuleberget är rik och tycks ha varit nära anknuten till kust- och dalgångslandskap. I dalgången där Docksta är beläget idag med omnejd, mellan Skuleberget och Herrestaberget, har en stor mängd högar registrerats. Det rör sig om L1935:8961, L1935:9007, L1935:9554, L1935:9560, L1935:9561, L1935:9573, L1935:9574 och L1935:9643. Utöver dessa har vi boplatsområdet L2024:7205.

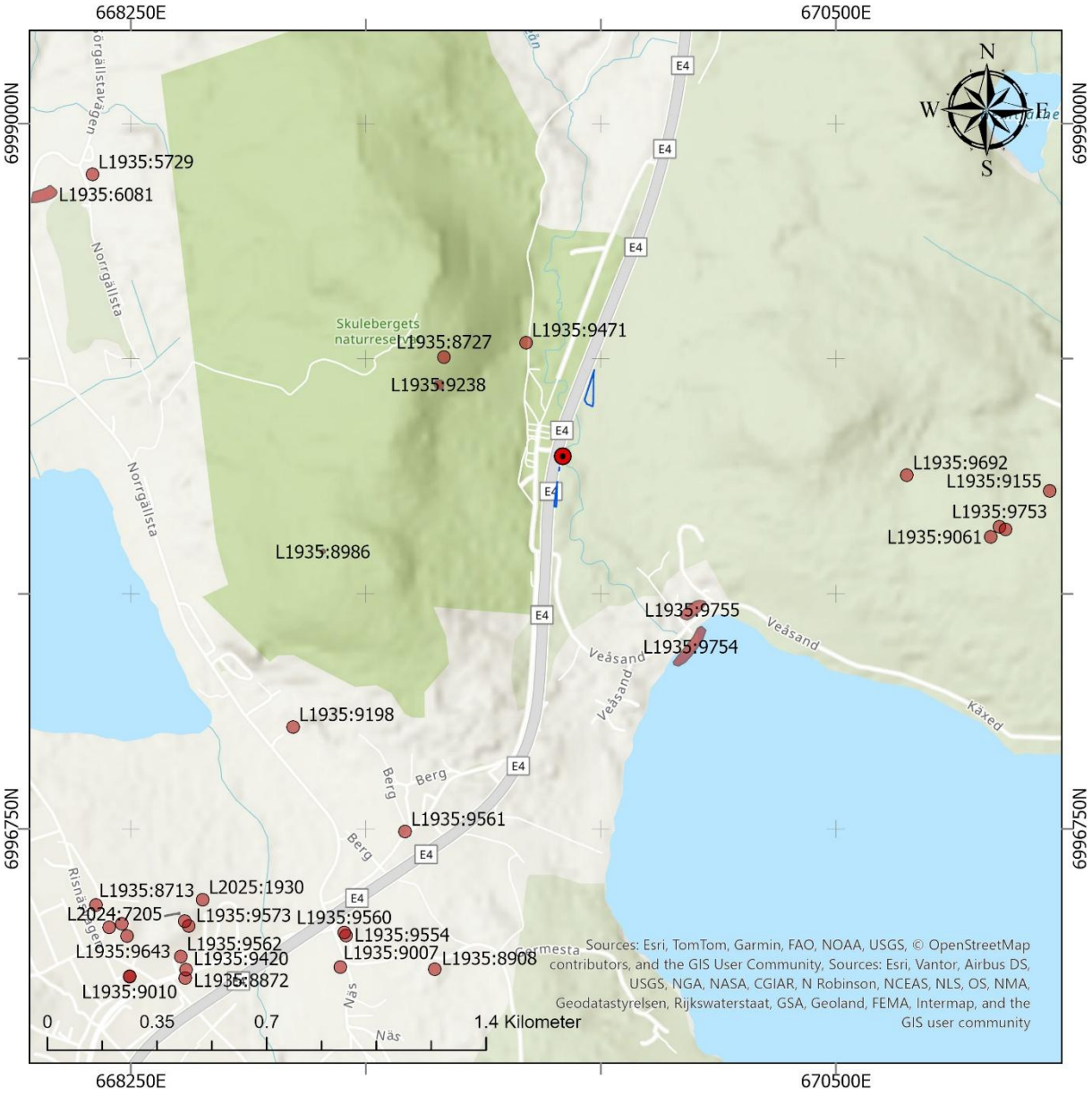
Området norr om Gällstasjön och väster om Skuleberget förekommer fornlämningar som högen L1935:8655 samt boplatserna L1935:7618, L1935:8520 & L1935:9563. Boplatserna har noterats innehålla skörbränd sten och även en flintskrapa, flintavslag och andra stenåldersfynd.

Getsvedjeberget är beläget öster om UO och där förekommer också en koncentration av fornlämningar. Dessa består av boplatsgroparna L1935:9061, 1935:9753 och L1935:9756 belägna ca 1,4 km öster om UO samt en fångstgrop (L1935:9692) ca 1,1 km österut. Dessa fornlämningar är belägna ca 120–140 m.ö.h.

Närmaste förhistoriska fornlämningar är stenåldersboplatsen invid Skulegrottan, L1935:9238, belägen ca 400 m väster om UO.

Utöver detta förekommer vägmärken och mer historiska lämningar, exempelvis ballastplatsen L1935:9754 och tegelindustrin L1935:9755 invid dagens strandlinje av Norrfjärden sydost om UO.

Baserat på fornlämningsmiljön och utredningsområdenas placering i antal höjdmeter över havet tolkades ytorna under steg 1-utredningen som extra intressanta för möjliga kustnära aktivitetsytor från brons- och järnålder.

Figur 3. Översiktskarta med fornlämningar och UO (blått), mittpunkt markerad med röd punkt.

Tidigare undersökningar

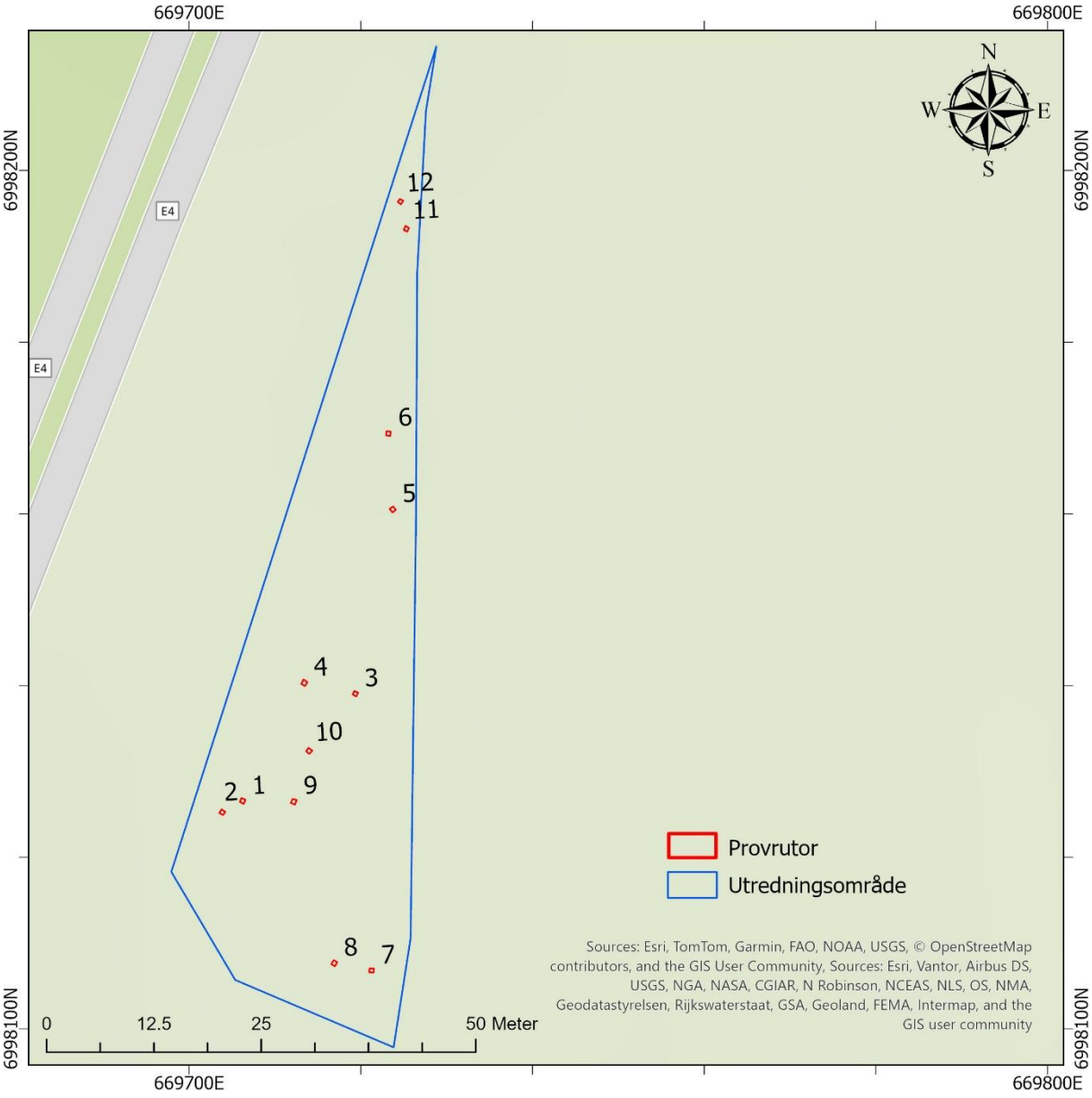
Västernorrlands museum genomförde en inventering av utredningsområdet i samband med steg 1-utredningen hösten 2025. Under steg 1-utredningen noterades även möjlig igenvuxen åkermark som hamnade utanför den uppdaterade UO för steg 2-utredningen. Inga fornlämningar anträffades och enbart intressanta ytor för steg 2-utredningen noterades med motiveringen att de kan innehålla kustnära aktivitetsytor från brons- och järnålder.

Fornlämningen L1935:9238 har delundersökts av UV Mitt i samverkan med Riksantikvarieämbetet och Länsmuseet Västernorrland år 2001. Baserat på strandförskjutningsmodellen kan boplatsen vara en av länets äldsta boplatser, under förutsättning att strandlinjen gick invid boplatsen. Dateringen skulle i så fall vara ca 7300–8000 f.Kr. och Skuleberget utgjorde då en liten ö i en arkipelag. Skulle boplatsen vara från mesolitikum så är den unik. Boplatsen är belägen ca 150–160 m.ö.h. på en klippavsats och utgjorde en boplatsyta om ca 10x40 m. Slagen och krossad kvarts förekom över hela ytan och man hittade två knackstenar. Totalt fanns det 6 kg kvarts och ett möjligt redskap i kvartsit med retusch och boplatsen tolkas vara mesolitisk och bebodd under en relativt kort tid. Den kan ha fungerat som en jaktstation (Hammar & Appelgren, 2008, s 4–7).

Redovisning av arbetet

Norra utredningsområdet

Terrängen på norra UO bestod av tät granplantering på en flack yta som avgränsades i väst av en elledningsgata. Skogsplanteringen medförde att det var lättare att manuellt gräva provrutor med spade för att undvika avverkning under häckningssäsong.

Figur 4. Översiktskarta av norra UO med provrutor.

Provrutorna placerades ut baserat på möjligheten att gräva manuellt varför våtmarkerna inte blev undersökta mer än okulärt. Därav den tomma ytan i den västra halvan av den centrala delen av norra UO som utgjordes av särskilt fuktig terräng med en mindre bäck. Totalt grävdes 12 provrutor och samtliga inom det norra UO. I genomsnitt var provgroparna ca 0,5x0,5 m i storlek och torven torvades av med spade för att marken skulle återställas efter undersökningen. Därefter grävdes provgroparna ned till orörd mark med skärslev och spade.

Figur 5. Foto av provruta 2. Foto från syd.

Figur 6. Foto av provruta 3. Foto från syd.

Figur 7. Foto av provruta 7 profilvägg.

Figur 8. Foto av provruta 11 profilvägg.

Samtliga provrutor saknade både fynd och anläggningar samt hade ett sandigt till grusigt bottenlager. Färgen varierade mellan rödbrun, gråbrun till ljusgrå sand med små variationer i kornstorlek och närvaro av småsten. Enbart provgrop 11 hade ett extra lager utöver torven och bottenlagret och det rörde sig om ett 1 cm tunt lager av blekjord (finkornig vit sand). I övrigt varierade torvens tjocklek mellan 0,08–0,23 m djup, men majoriteten rörde sig mellan 0,15–0,2 m djup.

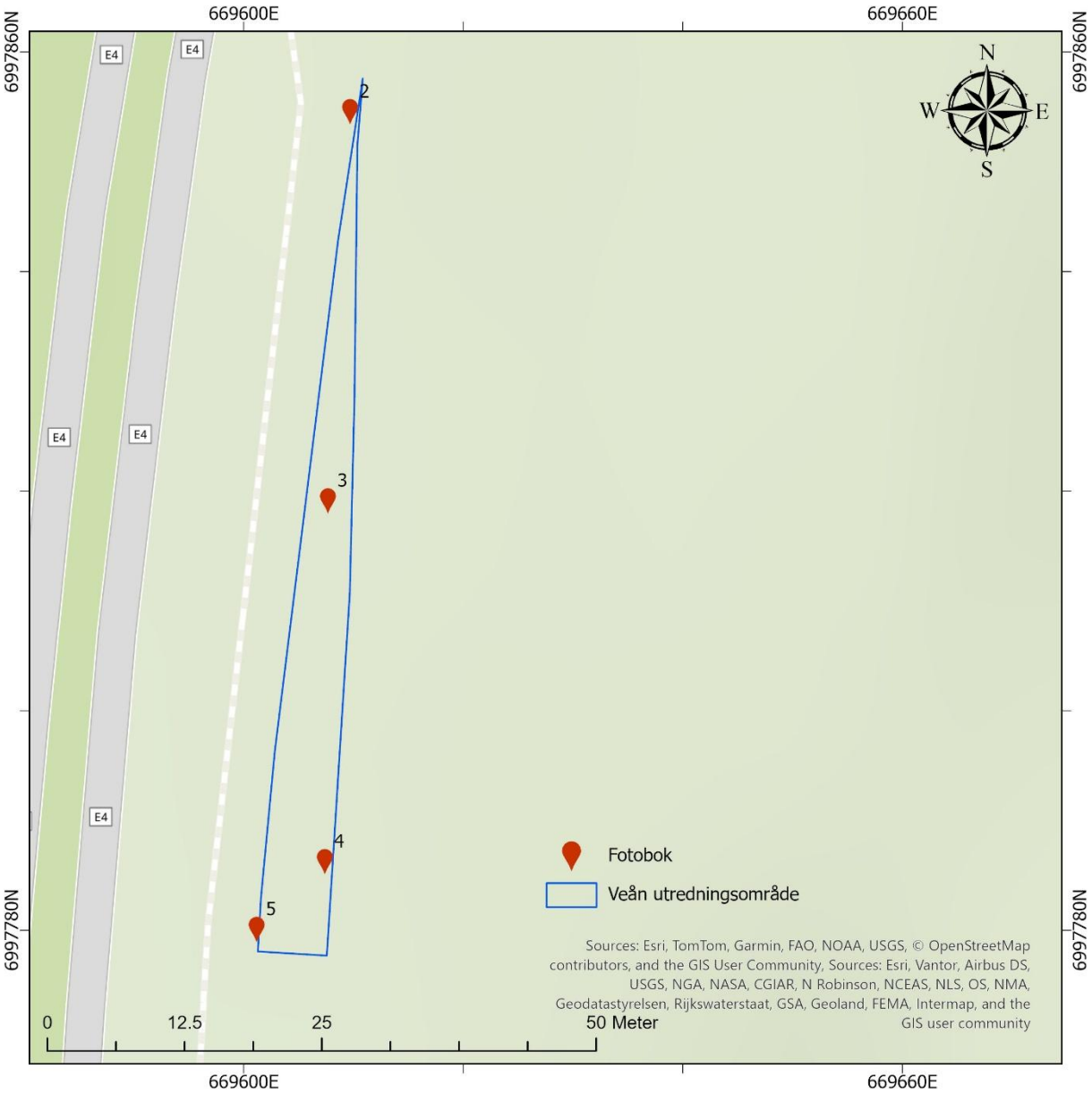
Ytorna fotograferades innan provrutorna togs upp samt när de var uppgrävda och en sista bild när provgropen har täckts igen. Syftet var att dokumentera hur väl miljön återställdes efter undersökningen p.g.a. känslig natur och växtlighet.

Figur 9. Foto av provruta 11 efter igenläggning.

Södra utredningsområdet

Södra ytans omfattning var begränsad efter Trafikverkets korrigering av ytor påverkade av det planerade anläggandet av omledningen utav E4. Detta medförde att ytans mest intressanta och lämpligaste del för schaktning uteblev. Dessutom var södra UO så pass begränsat att sökschakt med grävmaskin inte ansågs vara nödvändigt och inte heller provrutor. Ytan undersöktes i omfattande grad med jordsond utan att något av antikvariskt värde påträffades.

Figur 10. Översiktskarta av södra UO med fotopunkter markerade.

Figur 11. Södra UO, fotobok nr 3, se figur 10. Foto från söder.

Figur 12. Södra UO och platån, fotobok nr 2, se figur 10. Foto från väst.

Tolkning och diskussion

Bristen på anläggningar och fynd indikerar att UO, trots sitt höjdläge och kustnära läge under brons- och järnåldern saknar fornlämningar. I norra UO påträffades ingenting i provrutorna som samtliga hade naturligt sandiga bottenlager med små variationer i grusgrovlek och färg. Utredningen i södra UO genererade inga spår av anläggningar och var begränsad i bredd av en gångväg till busshållsplatsen i väst. Markhorisonten närmast gångvägen bedömdes inte som lämplig för en arkeologisk utredning pga att vägbanken och dikningen har rört om i jordmånen.

Rekommendation

Inga fornlämningar eller fynd påträffades i någon av provrutorna eller i utredningsområdet och Västernorrlands museum rekommenderar inte några ytterligare arkeologiska åtgärder i området.

Tekniska och administrativa uppgifter

Västernorrlands museum dnr	2026/61
Länsstyrelsens dnr	431-868-2026
Län	Västernorrland
Landskap	Ångermanland
Kommun	Kramfors kommun
Socken	Vibyggerå socken
Fastighet	Vibyggerå-Berg 1:8
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Koordinater mittpunkt	N 6997938.47 E 669628.74
Höjd över havet	30–40 m.ö.h.
Fältarbetstid	22-juni 2026
Fältpersonal	Madeleine Nilsson (projektledare) & Thomas Larsson
Rapportsammanställning	Thomas Larsson
Kartering	RTK-GPS, programvara ArcGIS Pro

Dokumentationsmaterial i form av fotografier, mätfiler och beskrivningar förvaras på Västernorrlands museum.

Arkivhandlingar

Ärendet förvaras i arkivet på Västernorrlands museum. Ritningar förvaras i Västernorrlands museums topografiska ritningsarkiv.

I ärendet ingår förfrågan om undersökningsplan, undersökningsplan och kostnadsberäkning, beslut samt andra relevanta handlingar.

Referenser

Hammar, D. & Appelgren, K. 2008: Arkeologisk delundersökning. Skuleberget. Ångermanland, Vibyggerå socken, Skuleberget 2:2, RAÄ 203. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Mitt, Rapport 2008:19. (RAÄ 321-1552-2009).

Bilaga 1. Schaktbeskrivning

Prov ruta	Lager	Bottenlager	Yta (m2)	Djup (m)	Anl.	Fynd	Övrigt
1	Lager 1: ca 0.15m dj torv.	Rödbrun till gråbrun grusig sand.	0.25	0.25	-	-	
2	Lager 1: ca 0.2m dj torv.	Sandigt, rödbrunt grus med inslag av småsten.	0.25	0.3	-	-	Grävde 0,15 m extra: gruset fortsätter o blir mer finkornig hårt packad röd sand.
3	Lager 1: ca 0.15m dj torv.	Finkornig rödbrun till ljusgrå sand.	0.25	0.21	-	-	
4	Lager 1: ca 0.2m dj torv.	Gråröd sand.	0.25	0.35	-	-	
5	Lager 1: ojämnt lager av torv, fr 0.08 till 0.23m dj (tunnast i väst och tjockare i norr och öst).	Finkornig ljusgrå sand.	0.25	0.34	-	-	
6	Lager 1: ca 0.2m dj svartfärgad torv.	Gråröd sand.	0.25	0.2	-	-	Mycket stubbar.
7	Lager 1: ca 0.1m dj torv.	Finkornig ljusgrå sand med grus och lite småsten.	0.25	0.16	-	-	
8	Lager 1: ca 0.15m dj torv.	Grå sand med inslag av småsten.	0.25	0.2	-	-	Känns som havsbotten. Hårt packad.
9	Lager 1: ca 0.2m dj torv.	Finkornig rödbrun till ljusgrå sand.	0.25	0.28	-	-	
10	Lager 1: ca 0.15m dj torv.	Rödgrå sand m inslag av småsten. I östra halven är tunn sotlins halvvägs ned i sanden (ser naturlig ut).	0.25	0.15	-	-	
11	Lager 1: ca 0.09m dj torv. Lager 2: ca 0.01m dj blekjord (vitgrå finkornig sand).	Finkornig rödbrun till ljusgrå sand .	0.25	0.19	-	-	
12	Lager 1: ca 0.15m dj torv.	Gråröd sand med inslag av småsten.	0.25	0.25	-	-	

Bilaga 2. Fotolista

Bildnr	Motiv	Sett från
1	Profil provruta 1	S
1_1	Lodbild utgrävd provruta 1	Lod
1_2	Provruta 1 efter igenläggning	S
2	Lodbild utgrävd provruta 2	Lod
2_1	Profil provruta 2	S
2_2	Provruta 2 efter igenläggning	S
3	Profil provruta 3	S
3_1	Lodbild utgrävd provruta 3	Lod
3_2	Provruta 3 innan utgrävning	S
3_3	Provruta 3 efter igenläggning	S
4	Lodbild utgrävd provruta 4	Lod
4_1	Profil provruta 4	S
4_2	Provruta 4 efter igenläggning	S
5	Profil provruta 5	S
5_1	Profil provruta 5	S
5_2	Lodbild utgrävd provruta 5	Lod
5_3	Provruta 5 innan utgrävning	S
6	Lodbild utgrävd provruta 6	Lod
6_1	Profil provruta 6	Ö
6_2	Provruta 6 efter igenläggning	Ö
7	Provruta 7 innan utgrävning	S
7_1	Profil provruta 7	S
7_2	Lodbild utgrävd provruta 7	Lod
7_3	Provruta 7 efter igenläggning	S
8	Lodbild utgrävd provruta 8	Lod
8_1	Profil provruta 8	Ö
8_2	Provruta 8 efter igenläggning	Ö
9	Provruta 9 innan utgrävning	S
9_1	Profil provruta 9	S
9_2	Lodbild utgrävd provruta 9	Lod
9_3	Provruta 8 efter igenläggning	S
10	Lodbild utgrävd provruta 10	Lod
10_1	Profil provruta 10	Ö
10_2	Provruta 10 efter igenläggning	Ö
11	Provruta 11 innan utgrävning	S
11_1	Profil provruta 11	S
11_2	Lodbild utgrävd provruta 11	Lod
11_3	Provruta 11 efter igenläggning	S
12	Lodbild utgrävd provruta 12	Lod
12_1	Profil provruta 12	S

12_2	Provruta 12 efter igenläggning	S
MN 1	Del av norra UO	NV
MN 2	Del av norra UO	SV
MN 3	Del av norra UO	NÖ
MN 4	Ruta 4 innan grävning	V
MN 5	Ruta 4 innan grävning	V
MN 6	Ruta 4 och 5 innan grävning	V
MN 7	Ruta 6 innan grävning	Ö
MN 8	Ruta 8 efter grävning	Lod
MN 9	Ruta 8 innan grävning	V
MN 10	Ruta 10 innan grävning	V
MN 11	Ruta 12 innan grävning	V
TL 1	Del av södra UO	N
TL 2	Arbetsbild av markytan innan grävning.	Lod
TL 3	Del av södra UO	V
TL 4	Del av södra UO	N
TL 5	Del av södra UO	N
TL 6	Del av södra UO	N
TL 7	Del av södra UO	N
TL 8	Del av södra UO	N
TL 9	Del av södra UO	N
TL 10	Del av norra UO innan grävning av ruta 1 och 2	V
TL 11	Del av södra UO	S
TL 12	Del av norra UO	S
TL 13	Del av södra UO	S
TL 14	Del av södra UO	N
TL 15	Del av södra UO	N
TL 16	Arbetsbild av markytan innan grävning.	Lod
TL 17	Arbetsbild, Madeleine gräver en provruta	-
TL 18	Arbetsbild av markytan innan grävning.	Lod
TL 19	Översiktsbild av norra ytan, granplantering	-
TL 20	Översiktsbild av norra ytan, granplantering	-
TL 21	Arbetsbild av gran	-
TL 22	Arbetsbild av packning och förberedelser inför rutgrävning	-
TL 23	Arbetsbild av markytan innan grävning.	Lod
TL 24	Arbetsbild av markytan innan grävning.	Lod

1.jpg

1_1.jpg

1_2.jpg

2.jpg

2_1.jpg

2_2.jpg

3.jpg

3_1.jpg

3_2.jpg

3_3.jpg

4.jpg

4_1.jpg

4_2.jpg

5.jpg

5_1.jpg

5_2.jpg

5_3.jpg

6.jpg

6_1.jpg

6_2.jpg

7.jpg

7_1.jpg

7_2.jpg

7_3.jpg

8.jpg

8_1.jpg

8_2.jpg

9.jpg

9_1.jpg

9_2.jpg

9_3.jpg

10.jpg

10_1.jpg

10_2.jpg

11.jpg

11_1.jpg

11_2.jpg

11_3.jpg

12.jpg

12_1.jpg

12_2.jpg

MN (1).jpg

MN (2).jpg

MN (3).jpg

MN (4).jpg

MN (5).jpg

MN (6).jpg

MN (7).jpg

MN (8).jpg

MN (9).jpg

MN (10).jpg

MN (11).jpg

TL (1).jpg

TL (2).jpg

TL (3).jpg

TL (4).jpg

TL (5).jpg

TL (6).jpg

TL (7).jpg

TL (8).jpg

TL (9).jpg

TL (10).jpg

TL (11).jpg

TL (12).jpg

TL (13).jpg

TL (14).jpg

TL (15).jpg

TL (16).jpg

TL (17).jpg

TL (18).jpg

TL (19).jpg

TL (20).jpg

TL (21).jpg

TL (22).jpg

TL (23).jpg

TL (24).jpg